

Foto: Jesper Sundström, Försvarsmakten.

Hur gick det sen?

Registerbaserad forskning om
veteranerna och arbetsmarknaden

UMEÅ UNIVERSITET
FÖRETAGSFORSKARSKOLAN

Inledning

Sverige och Försvarsmakten har en lång tradition av fredsinsatser runtomkring i världen. Sedan 1953 har nästan 70 000 svenska kvinnor och män tjänstgjort i uniform utomlands. Sedan 2021 pågår ett forskningsprojekt vid Umeå universitet som undersöker hur det går för utlandsveteranerna på arbetsmarknaden efter att de kommit hem.

Försvarsmakten har ett särskilt ansvar för utlandsveteranerna och arbetar aktivt för att de och deras anhöriga ska må bra före, under och efter insats.¹ En del av detta arbete handlar om att finansiera forskning om hur det går för veteranerna efter att de kommit hem.

Tidigare svensk forskning om utlandsveteraner har visat att svenska veteraner, som grupp, har god fysisk och psykisk hälsa.² Veteranerna kan dock tänkas stöta på utmaningar och problem som inte fullt ut fångas av tidigare studier.

Att komma hem från en tjänstgöring i Försvarsmaktens utlandsstyrka innebar, för många, att de skulle ta klivet tillbaka till ett civilt arbetsliv. Riskerade utlandsveteraner att hamna helt utanför, eller i utkanten av, arbetsmarknaden? Hur påverkas en persons inkomster av att göra utlandstjänst? Är eventuella problem snabbt övergående eller lämnar utlandstjänstgöringen bestående spår i hur

det går på arbetsmarknaden även på längre sikt? Det här är frågor som är viktiga för Sveriges veteranpolitik. Hittills hade det dock inte funnits någon kunskap om hur utlandsveteranernas etablering på arbetsmarknaden påverkas av deras tjänstgöring.

Sedan 2021 pågår ett forskningsprojekt vid Umeå universitet som försöker svara på de här frågorna. Forskningen är etikprövad och baseras på registerdata från flera olika källor. Projektet finansieras gemensamt av Företagsforskarskolan vid Umeå universitet och Försvarsmaktens veterancentrum.

Syftet med den här korta rapporten är att presentera en förenklad sammanfattning av preliminära resultat från forskningsprojektet, med fokus på utlandsveteraner som tjänstgjorde under åren 1993-2010. Rapporten är författad av Peter Bäckström som är doktorand i nationalekonomi vid Umeå universitet.³

---

1 Läs mer om Försvarsmaktens ansvar på: www.forsvarsmakten.se/sv/utlandsveteraner-och-anhoriga/for-anhoriga/stod-i-kris-en-del-av-forsvarsmaktens-ansvar/

2 Tidigare registerstudier som undersöker effekter av utlandstjänstgöring finns tillgängliga på: www.auxmilitary.se/

3 Resultaten från forskningsprojektet kommer inledningsvis att publiceras som så kallade working papers, som ska hålla en vetenskaplig nivå motsvarande det internationella forskarsamhällets. Målet är att varje working paper därefter ska skickas till en referee-bedömd vetenskaplig tidskrift.

Foto: Hampus Hagstedt, Försvarmakten.

Tänkbara effekter

Utlandstjänstgöring kan tänkas påverka en persons framtida karriär positivt på flera olika sätt. En utlandsveteran kan lära sig färdigheter under insatsen som kan vara till nytta i det civila arbetslivet. Det kan exempelvis handla om tekniska utbildningar och certifieringar, men också om mer generella färdigheter, som att arbeta tillsammans med andra under pressade förhållanden. En svensk studie från 2016 fann, exempelvis, att ledarskapsutbildning under svensk värnplikt verkar vara till stor nytta i det civila arbetslivet.⁴ Utlandstjänstgöring kan också tänkas fungera som en signal till arbetsgivare om att en individ uppfyller höga krav på fysisk och psykisk prestationsförmåga.

Samtidigt kan det finnas negativa effekter av utlandstjänstgöringen på framtida arbetsmarknadsutfall. Att vara på insats och (insatsrelaterad) utbildning innebär att en individ är borta från den civila arbetsmarknaden och går miste om värdefull civil arbetslivserfarenhet.

Tjänstgöringen kan också innebära att civila studier skjuts på framtiden. Exempelvis visade en dansk studie från 2014 att värnpliktstjänstgöring, av just den anledningen, hade negativa effekter på framtida inkomster, särskilt för personer med goda mönstringsresultat.⁵

Dessutom är det väldokumenterat att traumatiska upplevelser och stress under en militär insats kan leda till mental ohälsa, som i sin tur kan tänkas påverka etableringen på arbetsmarknaden negativt. Flera amerikanska studier har exempelvis pekat på att soldater som drabbats av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden.⁶ Att komma tillbaka till ett civilt liv kan även vara utmanande av andra, mindre dramatiska, anledningar - flera författare beskriver återetableringen efter militär tjänstgöring som en *kulturell chock*, när individen måste lära sig att fungera i en ny och främmande miljö.⁷

---

4 Grönqvist, E., & Lindqvist, E. The Making of a Manager: Evidence from Military Officer Training. *Journal of Labor Economics* 34:4, 2016: 869-898.

5 Bingley, P., Lundborg, P., & Vincent Lyk-Jensen, S. *Opportunity Cost and the Incidence of a Draft Lottery*. IZA Discussion Paper No. 8057, 2014.

6 Ramchand, R., Rudavsky, R., Grant, S., Tanielian, T., & Jaycox, L. Prevalence of, risk factors for, and consequences of posttraumatic stress disorder and other mental health problems in military populations deployed to Iraq and Afghanistan. *Current psychiatry reports* 17(5), 2015: 1-11.

7 Bergman, B. P., Burdett, H. J., & Greenberg, N. Service Life and Beyond-Institution or Culture? *The RUSI Journal*, 159(5), 2014: 60-68; Pedersen, Christian Lund, and Clemens Wieser. Veteran Transition from Military to Civilian Life: Towards a Sociocultural Framework for Social Support. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 4.1: 2021: 158-171.

Foto: Bezav Mahmod, Försvarsmakten.

Data och metod

Anonyma registerdata från flera olika källor

I forskningsprojektet använde vi oss av anonymiserade registerdata från flera olika källor. Från Försvarsmakten, Plikt- och prövningsverket och Krigsarkivet, hämtade vi information om vilka som tjänstgjort i en internationell militär insats och även bakgrundsinformation från mönstringen för alla de som mönstrat mellan åren 1968 och 2010. För att kunna följa utlandsveteranernas situation på arbetsmarknaden länkades denna information ihop med ett datamaterial från Statistiska centralbyrån longitudinella databas LISA, som innehåller detaljerade data om bland annat inkomster och sjuk-, föräldra- och arbetslöshetsförsäkringen på individnivå.

Datamaterialet gör att vi över tiden kunde följa en utlandsveteranernas övergångar mellan exempelvis förvärvsarbete, arbetslöshet och sjukdom. All bearbetning och alla analyser av det anonymiserade datamaterialet skedde genom en särskild plattform SCB tillhandahåller. Det är en säker lösning som innebär att vi kunde arbeta med datamaterialet utan att individdata någonsin behövede lämna SCB:s servrar.

Vi fokuserar på utlandsveteraner som mönstrade och genomförde värnplikt under åren 1990-2010, och som åkte på sin första utlandsmission någon gång under åren 1993-2010.⁸ Sammanlagt ingår omkring 11 000 veteraner i den grupp som vi följer. Veteranerna var, i genomsnitt, 24 år vid tidpunkten för deras första insats och fyra procent av dem var kvinnor.⁹

⁸ Studien är avgränsad till att omfatta militära förbandsinsatser.

⁹ För ytterligare detaljer, se kommande publikationer från forskningsprojektet.

Vi följer upp arbetsmarknadsutfall fram till och med år 2019. Dels undersöker vi hur veteranernas inkomster påverkas. Som inkomstmått använder vi den årliga inkomsten för arbete och arbetsrelaterade ersättningar, vilket inkluderar kontant bruttolön för anställning, nettointkomst av aktiv näringsverksamhet samt arbetsrelaterade ersättningar.

Vi följer också upp veteranernas ställning på arbetsmarknaden genom att studera tre breda mått på utanförskap, eller marginalisering, på arbetsmarknaden: långtidsarbetslöshet, försörjningsstöd och nedsatt arbetsförmåga. Långtidsarbetslöshet definieras som att individen har varit inskriven vid Arbetsförmedlingen som arbetssökande, eller varit i arbetsmarknadspolitisk åtgärd, under 180 dagar eller mer under ett år. Försörjningsstöd innebär att individens hushåll har tagit emot ekonomiskt bistånd någon gång under ett år. Nedsatt arbetsförmåga definieras som att individen har haft mer än 60 nettodagar med ersättning för sjukdom/arbetskada/rehabilitering, eller mottagit sjuk- eller aktivitetsersättning någon gång under ett år.

En matchad kontrollgrupp

Vårt datamaterial visar att veteranerna, redan innan insats, skiljer sig från hela värnpliktspopulationen på flera olika sätt. Veteranerna har exempelvis bättre bedömningar av medicinsk och fysisk förmåga (tjänstbarhet) från mönstringen. Veteranerna har också bättre resultat från mönstringens begåvnings-test och psykologiska utvärdering. Exempelvis hade 20 procent av veteranerna de högsta skattningarna på psykisk funktionsförmåga (8 och 9), medan motsvarande siffra för samtliga (åldersmatchade) värnpliktiga var 9 procent.

Ett annat sätt att beskriva veteranerna är att de är en *positivt selekterad grupp*. Detta är något som gör att vi riskerar att dra felaktiga slutsatser om orsakssambandet mellan utlandstjänstgöring

och utfallen på arbetsmarknaden. Om vi skulle jämföra veteranerna med allmänbefolkningen skulle det vara omöjligt att veta om skillnader i utfall beror på tjänstgöringen, eller om de i själva verket beror på bakomliggande skillnader mellan grupperna. Eftersom det är känt sedan tidigare att mönstringens mått på begåvning och psykisk funktionsförmåga är positivt korrelerade med framtida inkomster, skulle vi mest troligtvis överskatta de positiva effekterna av utlandstjänst.¹⁰

För att kunna mäta vilken effekt som utlandstjänstgöring har på utfall på arbetsmarknaden skulle vi - rent teoretiskt - behöva jämföra utfallen på arbetsmarknaden för en veteran med den situation som *samma* veteran hade haft om hon eller han inte åkt iväg på insats. Ett sådant experiment är givetvis omöjligt att genomföra. Istället behövde vi en jämförelsegrupp som kan ge oss en uppskattning om hur situationen hade sett ut om veteranen inte åkt iväg.¹¹

Vi använde oss av statistiska metoder för att skapa en matchad kontrollgrupp av värnpliktiga från samma årskull som veteranerna, men som inte varit på utlandstjänst. Personerna i kontrollgruppen är utvalda för att de, vid tidpunkten för insats, liknade veteranerna i flera dimensioner: allt ifrån mönstringsresultat och hälsa till utbildning, ålder och kön. Istället för att jämföra veteranernas situation på arbetsmarknaden med *alla* värnpliktiga, jämförde vi dem med den här matchade kontrollgruppen. I statistisk mening är den matchade kontrollgruppen, mer eller mindre, identisk med veteranerna, i fråga om bakgrundsvariablerna.¹²

-
- 10 Lindqvist, E., & Vestman, R. The labor market returns to cognitive and noncognitive ability: Evidence from the Swedish enlistment. *American Economic Journal: Applied Economics*, 3(1), 2011: 101-28; Edin, P.-A., Fredriksson, P., Nybom, M., & Öckert, B. The rising return to noncognitive skill. *American Economic Journal: Applied Economics*, 14(2), 2022: 78-100.
  - 11 För en utmärkt introduktion till ekonometriska metoder för kausal inferens, se: Cunningham, S. *Causal Inference: The Mixtape*. Yale University Press, 2021.
  - 12 Mer precist går matchningen ut på att vi för varje individ (veteraner och icke-veteraner) skattar sannolikheten (eng. *propensity score*) för att individen åker på utlandstjänst, betingat på ett stort antal bakgrundsvariabler. Från icke-veteranerna väljs sedan individer ut som har en skattad sannolikhet närmast veteranerna. Matchningen sker inom strata som definieras av födelseår och observationsår. Matchningen görs med återläggning och till varje veteran matchas minst fyra stycken icke-veteraner från samma årskull. För ytterligare detaljer, se kommande publikationer från forskningsprojektet.

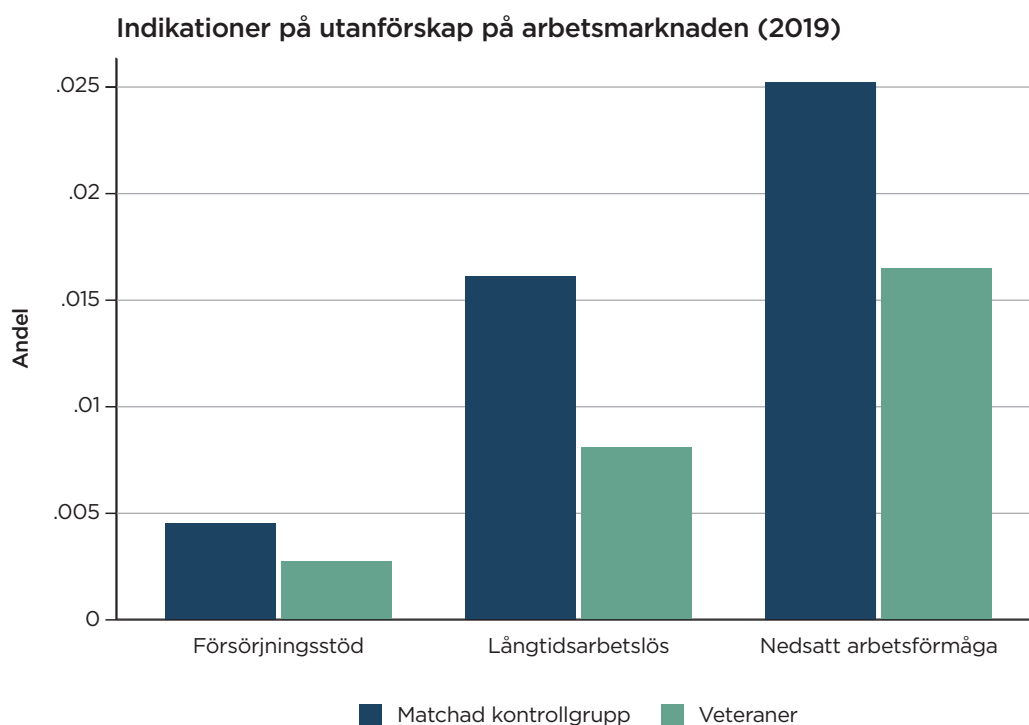
Resultat

En ögonblicksbild av situationen på arbetsmarknaden

Som ett första steg visar vi hur etableringen på arbetsmarknaden för utlandsveteranerna och den matchade kontrollgruppen såg ut år 2019. Figur 1 visar hur stor andel av utlandsveteranerna som under år 2019 var långtidsarbetslösa, som tog emot försörjningsstöd, och som hade nedsatt arbetsförmåga. För varje utfall visar figuren också motsvarande siffra för den matchade kontrollgruppen.

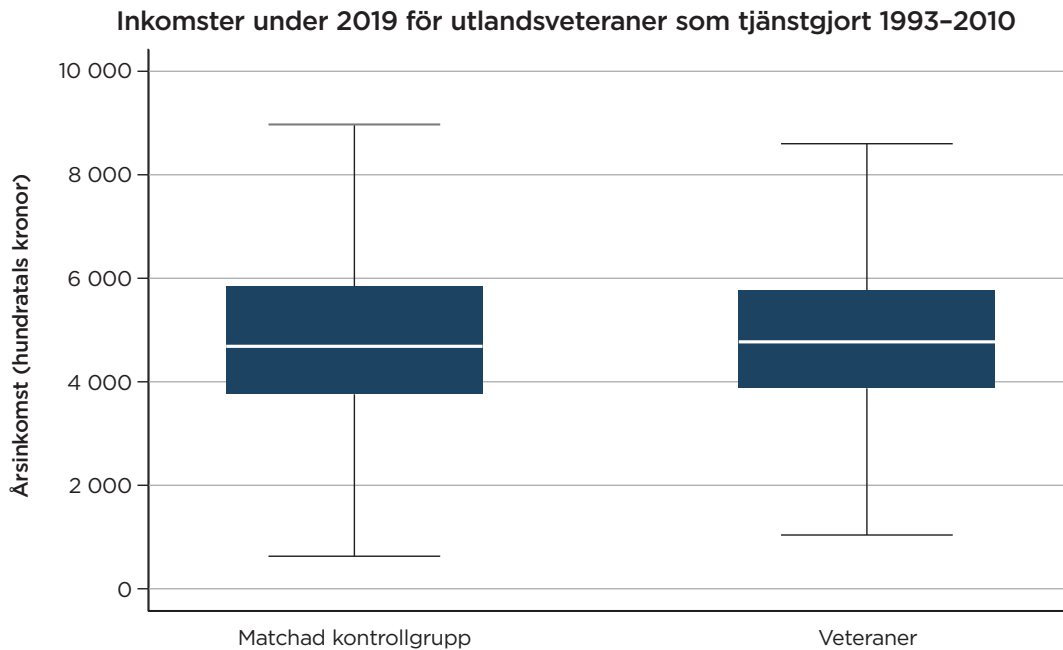
Resultatet visar att veteranerna, under 2019, hade en stark etablering på arbetsmarknaden.

Veteranerna var - i genomsnitt - långtidsarbetslösa i betydligt lägre utsträckning jämfört med den matchade kontrollgruppen. Omkring 0,8 procent av utlandsveteranerna var långtidsarbetslösa under året; motsvarande siffra för kontrollgruppen var omkring över 1,6 procent. Det betyder att förekomsten av långtidsarbetslöshet bland veteranerna var hälften så stor som långtidsarbetslösheten i kontrollgruppen. Även för försörjningsstöd och nedsatt arbetsförmåga ser vi samma mönster; veteranerna tog - i genomsnitt - emot försörjningsstöd, och var frånvarande från arbetsmarknaden på grund av nedsatt arbetsförmåga, i betydligt lägre utsträckning än personerna i kontrollgruppen.¹³

Figur 1: Indikationer på utanförskap på arbetsmarknaden under 2019 för utlandsveteraner som tjänstgjort 1993–2010 och en matchad kontrollgrupp av värnpliktiga som inte varit på utlandstjänst.

¹³ Skillnaderna mellan grupperna är, för samtliga utfall, statistiskt signifikanta på 5-procents signifikansnivå.

Figur 2: Inkomster under 2019 för utlandsveteraner som tjänstgjort 1993–2010 och en matchad kontrollgrupp av värnpliktiga som inte varit på utlandstjänst. Strecket i lådan mitt visar medianinkomsten.

Inkomstmässigt var veteranerna och den matchade kontrollgruppen mycket lika varandra. Figur 2 visar, med hjälp av två så kallade *låd-diagram*, hur inkomsterna för utlandsveteranerna och den matchade kontrollgruppen såg ut år 2019.¹⁴ Figuren visar att medianinkomsten för utlandsveteranerna under år 2019 var 470 000 kronor. Motsvarande siffra för den matchade kontrollgruppen var 469 000 kronor. Utlandsveteranerna verkar alltså – överlag – varken ha högre, eller lägre, årsinkomster än personerna i den matchade kontrollgruppen.¹⁵

De första åren efter hemkomst

Resultaten som vi har presenterat hittills utgör en ögonblicksbild av situationen på arbetsmarknaden, som den såg ut år 2019. För många av utlandsveteranerna som ingår i vår studie har det dock gått många år sedan tidpunkten då de genomförde sin insats. Det kan mycket väl tänkas att situationen under de första åren efter hemkomst såg annorlunda ut.

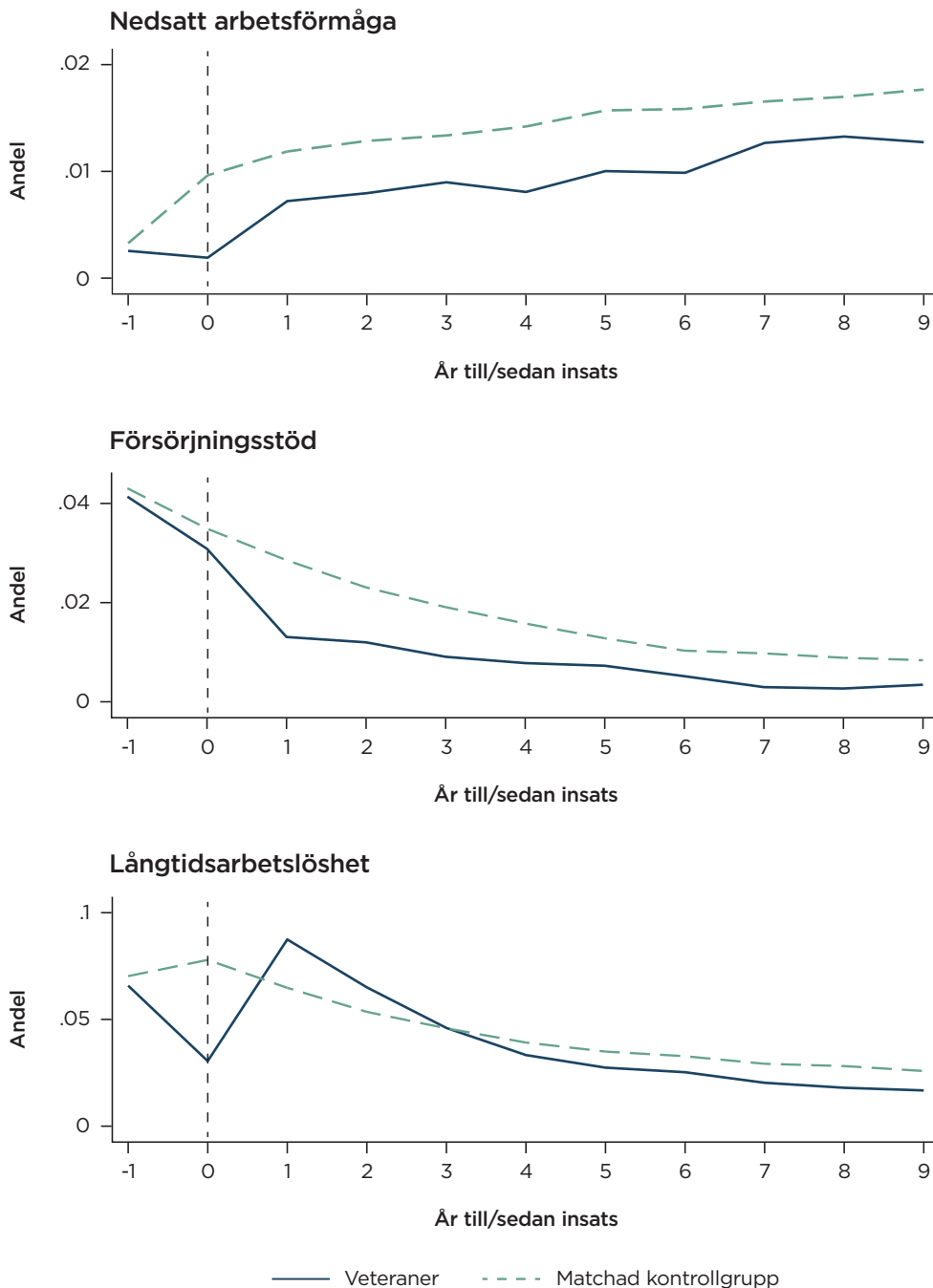
¹⁴ Låd-diagrammet sammanfattar inkomsterna, för respektive grupp, med hjälp av fem värden: medianvärdet, undre och övre kvartilen samt det lägsta värdet och det högsta värdet (bland de värden som inte är extremvärden). Värden som ligger längre ifrån lådan än 1,5 gånger avståndet mellan de yttre kvartilerna betraktas som extremvärden och visas inte i figuren, men ingår alltså i beräkningarna. Strecket i ”lådans” mitt utgör medianinkomsten.

¹⁵ Medelinkomsten för utlandsveteranerna år 2019 var 485 000 kronor. Medelinkomsten för den matchade kontrollgruppen var 500 000 kronor för samma år.

Figur 3 visar hur etableringen på arbetsmarknaden såg ut under de första nio åren efter hemkomsten från den första utlandsmissionen. Resultatet visar att det inte heller för de tidiga åren efter hemkomst finns några tydliga indikationer på marginalisering. Förekomsten av försörjningsstöd och nedsatt arbetsförmåga är i själva verket lägre bland

veteranerna än bland personerna i jämförelsegruppen, under hela uppföljningsperioden.¹⁶

Det finns dock ett undantag till detta mönster: veteranerna hade en ökad risk för långtidsarbetslöshet under de första två åren efter hemkomst. I Figur 3 ses detta som att veteranernas heldragna

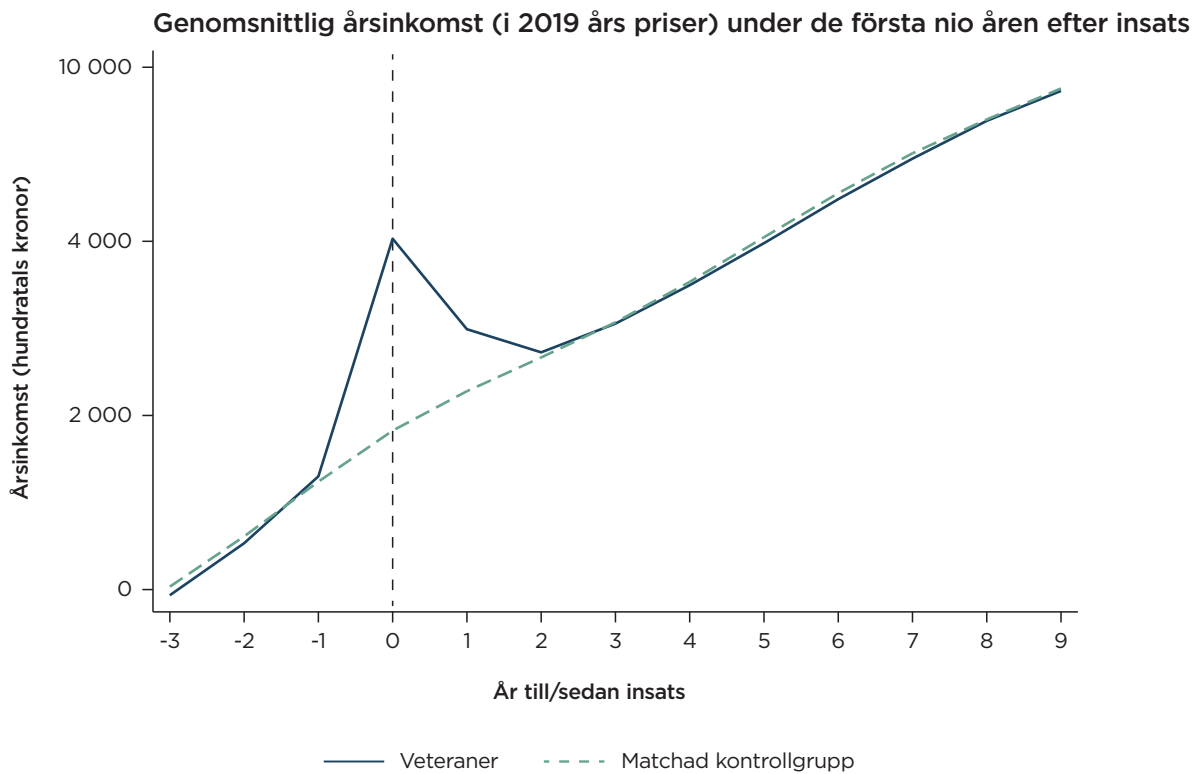
Figur 3: Indikationer på marginalisering på arbetsmarknaden under de första nio åren efter insats för utlandsveteraner och en matchad kontrollgrupp av värnpliktiga som inte varit på utlandstjänst.

¹⁶ För samtliga utfall är effekten av utlandstjänst, nio år efter insats, signifikant skild från noll på 5-procents signifikansnivå.

linje ligger ovanför kontrollgruppens streckade linje. På lite längre sikt är dock arbetslösheten lägre bland veteranerna, än bland personerna i den matchade kontrollgruppen.

Inkomsterna under de första åren efter insats var mycket lika i de bägge grupperna. Figur 4 visar hur den genomsnittliga årsinkomsten (omräknad till

2019 års priser) såg ut under de första nio åren efter hemkomsten från den första utlandsmissionen. Veteranerna hade förvisso höga inkomster i samband med insatsen, men därefter hade de - i genomsnitt - årsinkomster som var mer eller mindre identiska med årsinkomsterna i den matchade kontrollgruppen.

Figur 4: Genomsnittlig årsinkomst (i 2019 års priser) under de första nio åren efter insats för utlandsveteraner och en matchad kontrollgrupp av värnpliktiga som inte varit på utlandstjänst.

Avslutande kommentar

I den här korta rapporten har vi undersökt sambandet mellan utlandstjänstgöring och utfall på arbetsmarknaden. Med hjälp av registerdata har vi kunnat följa etableringen på arbetsmarknaden för omkring 11 000 utlandsveteraner som tjänstgjorde någon gång mellan åren 1993 och 2010.

Utifrån våra resultat finns det inget som tyder på att utlandsveteraner - som grupp - riskerar att hamna helt utanför, eller i utkanten av, arbetsmarknaden. Tvärtom verkar det som att veteranerna från den här tidsperioden är en väletablerad grupp på arbetsmarknaden. De är, i relation till den matchade kontrollgruppen, sällan långtidsarbetslösa eller frånvarande från arbetsmarknaden på grund av nedsatt arbetsförmåga. Ytterligare en indikation på veteranernas etablering är att de, jämfört med kontrollgruppen, sällan behöver ta emot ekonomiskt bistånd. Veteranernas inkomster avviker inte heller, varken på kort eller lång sikt, nämnvärt från inkomsterna i den matchade kontrollgruppen.

Samtidigt visar våra resultat att utlandsveteranerna har en förhöjd risk för arbetslöshet under de första två åren efter hemkomst. Detta resultat fångar troligtvis processen där veteranen, under en begränsad tid, söker efter ett nytt arbete. Allt eftersom veteranerna hittar ett jobb eller annan sysselsättning, sjunker arbetslösheten snabbt. Fyra år efter hemkomsten var arbetslösheten bland veteranerna istället lägre än arbetslösheten bland personerna i kontrollgruppen.

Sammantaget återspeglar resultaten från vårt forskningsprojekt den överlag positiva bild som tidigare studier presenterat för svenska utlandsveteraners fysiska och mentala hälsa.¹⁷ Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att även om utlandsveteraner verkar vara en stark grupp på arbetsmarknaden, betyder det inte att enskilda veteraner inte kan drabbas av svårigheter med att återetablera sig på arbetsmarknaden. Försvarsmakten, och samhället i stort, har alltjämt ett ansvar för att se till att den enskilde veteranen och dennes anhöriga ska må bra före, under och efter insats.

---

17 Tidigare registerstudier som undersöker effekter av utlandstjänstgöring finns tillgängliga på: <https://www.auxmilitary.se/>

Foto: Antonia Sehlstedt, Försvarsmakten.

UMEÅ UNIVERSITET
FÖRETAGSFORSKARSKOLAN